

QUIDAM TAMEN DE &c.

DISTIN. XLIII.

CIRCA *distin.* 43. ubi Magister improbat aliorum opinionem
quæro.

QUÆSTIO UNICA.

*Utrum prima ratio impossibilitatis rei scienda, sit ex parte Dei,
vel ex parte rei factibilis?*

QUOD magis ex parte Dei probat. Magister arguit *distinctione*
sequenti, quod univcrsum (a) possit fieri melius: quia si non,
aut hoc esset propter hoc, quod nullum donum sibi desisset, & tunc
esset Deus: aut quia aliquid sibi desisset, sed non esset capax ad illud
recipiendum, & tunc arguit quod melius fieret, si daretur sibi ca-
pacitas a Deo ad illud. Ita arguo in proposito, si aliquid sit inacti-
bile: ergo si daretur sibi capacitas a Deo, posset fieri: ergo modo
non potest fieri, quia non datur sibi capacitas, ergo ista impossibili-
tas videtur primo esse ex parte Dei non potentis dare capacitatem.
Contra, Ansel. de casu diaboli, cap. 3. *Quia Deus dedit perseve-*
rantiam bono Angelo, ideo bonus Angelus habuit: & non, quia
Deus non dedit malo Angelo, ideo non habuit, sed quia malus non
acceptit. (b)

HIC DICITUR ab Henr. 6. ad *quæstib.* 9. 3. cuius oppositum ma-
nifeste *quære* 8. *quodlib.* 9. 3. Contra istam secundam sententiam, si-
ve sit dicta retrahendo primam sententiam de isto articulo: si ve sit
dicta ut retractanda per primam, non oportet arguere contra eam,
nisi ex verbis suis propriis, quæ implicent manifeste opposita. Tamen
specialiter arguo contra eam sic. Nihil est simpliciter impossibile, ni-
si quia simpliciter repugnat sibi esse, cui autem repugnat esse repugnat
ei ex se primo, & non propter respectum aliquem affirmativum, vel
negativum ejus ad aliquid aliud. Probatio, repugnantia enim quæcun-
que extremorum est ex ratione sua formali, & per se essentiali, cir-
cumscripta quocunque alio respectu utriusque extremi positivo vel ne-
gativo ad quodcunque aliud, sicut album, & nigrum per se esse suis
rationibus formalibus contrariantur, & habent repugnantiam forma-
lem (circumscribendo per impossibile omnem respectum ad quod-
cumque aliud:) illud igitur est simpliciter impossibile, cui per se re-
pugnat esse, & quod ex se primo est tale, quod sibi omnino repu-
gnat

gnat esse, & non propter aliquem respectum ad Deum affirmativum,
vel negativum; immo sibi repugnaret esse, si per impossibile Deus
non eilet; videtur igitur prima sententia probabilior secunda. Sed
contra istam primam sententiam arguo primo sic, potentia activa,
qua Deus dicitur omnipotens, non est formaliter intellectus divinus:
ita quasi præsupponit actionem intellectus, si ve illa potentia sit vo-
luntas, si ve alia potentia executiva: sed lapis est possibilis esse ex se
formaliter ergo reducendo quasi ad primum principium extrinsecum,
intellectus divinus erit illud, a quo est prima ratio possibilitatis in la-
pide; non igitur illa potentia in lapide. Probatio assumpti: possibile
est prima ratio possibilitatis in lapide. Probatio assumpti: possibile
secundum quod est terminus, vel objectum omnipotentia est illud cui
non repugnat esse, & quod non potest ex se esse necessario; lapis pro-
ductus in esse intelligibili per intellectum divinum habet ista ex se for-
maliter, & quasi præsupponit per intellectum; igitur est ex se for-
maliter possibile, & quasi præsupponit per intellectum divinum.
Male igitur videtur illa prima sententia ponere, quod omnipotentia
in Deo sit illa potentia, quæ est potentia passiva in creatura: & hoc
si loquatur de potentia activa, a qua Deus dicitur omnipotens, &
respectu cuius illa dicitur potentia passiva in creatura. Confirmatur
ista ratio: potentia activa, quæ est omnipotentia, non dat alicui
aliquid esse, nisi producendo illud, quia illa est potentia productiva
rei ad extra: sed ante omnem productionem rei ad extra, res habet
esse possibile, quia sicut probatur in *dist.* 35. Rem produci in esse in-
telligibili, non est rem produci in esse simpliciter, & si eilet, non eilet per
illam potentiam, quæ Deus dicitur omnipotens, non igitur per illam po-
tentiam, quæ est omnipotentia, est res alia a Deo primo possibilis. Item,
in cibus præcis si affirmatio est causa affirmationis, & negatio est cau-
sa negationis, secundum quod dicit Philosophus *primo 1. superiorum*, si-
cut si habere pulmonem est causa respirandi, non habere pulmonem
est causa non respirandi: ergo si potentia activa, quæ est omnipoten-
tia in Deo, est præcis ratio possibilitatis in creatura, negatio potentia
activæ in Deo eilet causa negationis possibilitatis in creatura, quod
ipse negat, & bene, quantum ad hoc, quia impossibilitas in crea-
tura est propter formalem repugnantiam partium. Præterea, iste
respectus qui consequitur potentiam activam in Deo in quarto instan-
ti, aut est realis, aut non. Si realis, & ad extra, hoc est impro-
batum *dist.* 3. (a) Si rationis: ergo in tertio instanti terminatur
possibilitas ad Deum sub ratione absoluta, quod non infero, si-
cut in se inconveniens, sed tanquam a pluribus concedendum, & sal-
tem non habendum pro inconvenienti ab eis, qui tenent opinionem il-
lam doct. ex quo sequitur ad eam. Similiter propter idem, ex ista
positione infero aliam conclusionem, scilicet quod non est aliquis
respectus prior ex parte cause quam ex parte causati: immo ad ip-
sa causa sub ratione absoluta est ipsum causatum sub ratione absoluta,
& po-

a a. l. donum. b *Quære in report. has opi. copiose. Prima
sententia Henr. est quod impossibilitas sit ex parte rei, sed possibili-
tas ex parte Dei.*

a *Quære in opin. Henr.*

& postea tertio sequitur respectus in causam ad causam, & quarto in causa ad causam; iste ergo ordo absolutorum, & relativorum, quem hic concessit, nunquam debet teneri inconueniens tenentibus eum. Tertio similiter infero, quod potentia ut est attributum diuinum, & dicit perfectionem simpliciter, non dicit aliquem respectum ad creaturam, quod ipse probat in prima sententia, *6. quolibet. q. 3.* quia nulla perfectio diuina, & simpliciter dependet a creatura. Hoc autem idem probat Anselm. *monol. c. 19.* cum illa relatio ad creaturam non dicat perfectionem simpliciter etiam in Deo, quia tunc Deus non esset talis, si creatura non esset: est autem perfectio omni perfectione simpliciter ex se, & ex natura sua: & non ex aliquo respectu ad creaturam, hoc igitur illatum (quod puro esse verum, sicut, & alia duo) non debent respici, sicut inconueniens ab aliquibus tenentibus dicta ejus.

A L I T E R dico a prima sententia, quantum ad illud quod probant illa duo argumenta, quia licet potentia Dei ad se, id est aliqua perfectio absolute, qua Deus est formaliter potens, sit in Deo in primo instanti nature, sicut & quilibet perfectio absoluta simpliciter, sicut calorem consequitur esse potentiam calefaciendi, qui tamen calor est absoluta forma: tamen per ipsam potentiam sub ratione qua est omnipotentia non habet obiectum, quod sit primo possibile; sed per intellectum diuinum procedentem in primo instanti illud in esse intelligibili, & intellectus non est formaliter potentia actiua, qua Deus dicitur formaliter omnipotens, & tunc res producta ab intellectu diuino in esse tali, scilicet intelligibili in primo instanti nature, habet seipsa esse possibile, in secundo instanti nature, quia seipsa formaliter non repugnat sibi esse, & seipsa formaliter repugnat habere esse necessarium ex se, in quibus duobus stat tota ratio possibili, in quibus correspondet rationibus potentia actiua, non est igitur possibilis in obiecto, aliquo modo prior quam sit omnipotentia in Deo, accipiendo *omnipotentiam* pro perfectione absolute in Deo: sicut nec creatura est prior aliquo absoluto in Deo: si tamen res intelligatur esse possibilis, anteaquam Deus per omnipotentiam producat eam, sic est verum, sed in illa possibilitate non est simpliciter prior, sed producit ab intellectu diuino. Quantum autem ad impossibilitatem dico, quod illa non potest esse primo ex parte Dei, sicut dicit prima sententia, & hoc propter rationem factam contra secundam sententiam, quia ipsa est impossibilis propter repugnantiam eius, ut fiat, quod intelligo sic: impossibile simpliciter includit impossibilitatem, quae ex rationibus suis formalibus sunt inconuenientia, & ab eo sunt principiative impossibilia, a quo principiative habent suas rationes formales. Est igitur ibi ille processus, quod sicut Deus suo intellectu producit possibile in esse possibili; ita producit duo entia formaliter utrumque in esse possibili, & illa producta seipsis formaliter sunt impossibilia, ut non possint simul

esse unum, neque aliquid tertium ex eis. Hanc autem inconuenientiam quantum habet formaliter: habent ex se, & principiative ab eo quodammodo qui produxit ea, & illam inconuenientiam istorum sequitur impossibilitas totius signenti includentis ea: & ex illa inconuenientia signenti in se, & ex inconuenientia partium suarum, sequitur impossibilitas eius respectu cuiuscumque agentis, & ex hoc habet compleri totus processus impossibilitatis rei, quasi ultimus gradus impossibilitatis sit negatio respectus ad quodcumque agens, non oportet habere aliquem respectum negativum ex parte Dei, nec ex parte cuiuscumque alterius, nec est forte aliquid in natura rei, licet intellectus possit comparare Deum, vel aliud agens ad istud sub negatione respectus: sit igitur impossibilitas prima est formaliter ex parte impossibilis, principiative a Deo, & si principiative reducatur ad aliquid: non tamen reducitur ad negationem possibilitatis in Deo, immo reducitur principiative ad intellectum diuinum principientem illud in illo esse, in quo partes illae formaliter repugnant, propter quam formalem repugnantiam totum ex eis simpliciter est impossibile. Et ex hoc apparet quod falsa est imaginatio, quantum impossibilitatem aliquorum, quasi in aliquo uno, quasi aliquid unum, vel intelligibile, vel qualecumque eius sit ex se formaliter impossibile, sicut Deus ex se est necessario esse formaliter: nihil enim est tale primum in non entitate, nec etiam entitatis opposita tali non entitati est intellectus diuinus ratio possibilitatis, nec etiam intellectus diuinus est praecisa ratio possibilitatis opposita nihilo: quia tunc teneret illud argumentum de causis praecis in affirmatione, & negatione: sed omne simpliciter nihil includit in se ratione plurium, ita quod ipsum non est primo nihil ex ratione sui, sed ex rationibus illorum; quae intelligitur includere propter formalem repugnantiam illorum in clausura plurium: & ista ratio repugnantiae est ex rationibus formalibus eorum, quam repugnantiam primo habent per intellectum diuinum, sed non praecise.

A D P R I M U M argumentum illa ratio Magistri tenet supponendo, quod uniuersum possit esse maioris perfectionis capax, quia tunc melius fieret, si diceret sibi illa capacitas, quam sit sine illa capacitate, ut si esset capax multorum aliorum. Absolutae autem non teneret ratio Magistri negato isto, scilicet quod potuit melius fieri: sicut nec sequitur, quod ignis manens ignis, possit fieri melior, si fiat capax intellectus, vel voluntatis: quia non potest esse istorum capax. Dico tunc ad formam argumenti, quod Deus non potest dare capaciter nihil, ut sit factiois passivum; sed ista non est prima ratio, sed quia tale non potest habere talem capacitatem: & ista ratio reducitur ad formalem repugnantiam partium, & ulterius ad intellectum diuinum.

D I S T I N C T I O X L I V .

CIRCA *dist. 44.* ubi Magister tractat, utrum Deus potuit secisso melius res, quam fecit, quaerit unum.

Virum Deus possit facere aliter res, quam ab ipso ordinatum est fieri.

ET videtur quod non: quia tunc posset facere res inordinate: consequens est falsum: ergo & antecedens. Contra, res aliter fieri quam facta sunt, non includit contradictionem, nec est necessarium.

RESPONDEO, in omni agente per intellectum, & voluntatem potentem conformiter agere in lege recta, & tamen non necessario agere conformiter legi rectae, & distinguere potentiam ordinatam a potentia absoluta. Et ratio hujus est, quia potest agere conformiter illi legi rectae, & tunc secundum potentiam ordinatam: ordinata enim est in quantum est principium exequendi aliqua (a) conformiter legi rectae secundum ordinem praezum ab illa legi, & potest agere praeter illam legem vel contra eam, & in hoc est potentia absoluta excedens potentiam ordinatam: & ideo non tantum in Deo, sed in omni agente libere, quod potest agere secundum dictam rectam rationem vel rectae legis, & praeter talem legem, & contra eam est distinguere potentiam ordinatam, & absolutam: ideo dicunt Juristi quod quis potest hoc facere de facto, hoc est de potentia sua absoluta: vel de jure, hoc est de potentia ordinata secundum jura. Quando autem (b) illa lex recta, secundum quam ordinate agendum est, non est in potestate agentis, tunc potentia ejus absoluta non potest excedere potentiam ejus ordinatam, circa objecta aliqua, nisi circa illa agat inordinate: necessarium enim est illam legem stare comparando ad tale agens, & actionem non contrariam illi legi rectae non esse rectam, neque ordinatam: quia tale agens tenetur agere secundum illam rectam legem, cui subest. Unde omnes qui subsunt legi divinae; si non agant secundum illam, inordinate agunt. Sed quando in potestate agentis est lex, & rectitudo ejus, ita quod non est recta, nisi quia est ab illo facta, tunc potest recte agere agendo aliter, quam lex illa dicit: quia potest statueri aliam legem rectam, secundum quam agat ordinate; nec tunc potentia sua absoluta simpliciter excedit potentiam ordinatam, quia esset ordinata secundum illam aliam legem; (c) sicut secundum priorem, tamen excedit potentiam ordinatam praecise secundum priorem, contra quam; vel praeter quam facti. Illa posset exemplificari de principe, & subditis, & lege positiva. (d)

Ad propositum igitur applicando dico, quod leges aliqua generales rectae de operabilibus dicentes, praecise sunt a voluntate divina, & non quidem ab intellectu divino, ut praecedit actum voluntatis divinae; ut dictum est distinct. 30.

Quia non invenitur in illis legibus necessaria ex terminis, (e) ut quod

a a. l. alia. b a. l. alia. c a. l. alia.
d a. l. posita ab eo & c. e Additio.

quod omnis peccator damnabitur; sed solum ex voluntate divina acceptante; quae operatur secundum illas leges, quas statuit; vel sufficit ad propositum dicere, quod statuitur a sapientia divina.

Sed quando intellectus offert voluntati divinae talem legem; puta quod omnis glorificandus prius est gratificandus, si placet voluntati suae quae libera est, recta est lex, & ita de aliis legibus. Deus igitur agere potens secundum illas rectas leges, ut praefixae sunt ab eo, dicitur agere secundum potentiam ordinatam; ut autem potest agere multa, quae non sunt secundum istas leges jam praefixas, sed praeter illas, dicitur ejus potentia absoluta, quia multa alia potest agere ordinate: & multa alia posse fieri ordinate ab illis, quae sunt conformiter istis legibus, non includit contradictionem; quia rectitudo illius legis secundum quam quis agit recte, & ordinate agere, est in potestate ipsius agentis, ideo sicut potest aliter agere, ita potest aliam legem statueri rectam; quae si statueretur a Deo, recta esset, quia nulla lex est recta, nisi quatenus a voluntate divina acceptatur; & tunc potentia ejus absoluta non se extendit ad aliquid aliud, quam ad illud quod ordinate fieret, si fieret; non quidem fieret ordinate secundum istum ordinem, sed fieret ordinate secundum alium ordinem, quem alium ordinem ita potest voluntas divina statueri; sicut aliter potest agere. Advertendum tamen est, quod aliquid esse ordinatum, & ordinate fieri est dupliciter. Uno modo ordine universalis, quod pertinet ad legem communem: sicut ordinatum est secundum legem communem, omnem finaliter peccatorem esse damnandum: ut lex statuit quod omnis homicida moriatur. Secundo modo, ordine particulari circa hoc judicium, ad quod non pertinet lex, quia lex est de universalibus casibus, de casu autem particulari non est lex, sed judicium secundum legem, quod est conclusio legis, ut quod ille homicida moriatur. Dico igitur quod Deus non solum potest agere aliter, quam ordinatum est ordine particulari. Sed etiam aliter quam ordinatum est ordine universalis, sive secundum leges justitiae, potest ordinate agere: quia tam illa quae sunt praeter illum ordinem, quam illa quae sunt contra illum ordinem possunt a Deo ordinate fieri potentia absoluta, potentia tamen ordinata non dicitur nisi secundum ordinem legis universalis, non autem secundum ordinem legis rectae de aliquo particulari, quod apparet ex hoc, quia possibile est Deum salvare aliquem, qui tamen noverit in peccato mortali finaliter, & damnabitur: non autem conceditur ipsum posse salvare Judam jam damnatum, nec tamen hoc est impossibile de potentia absoluta Dei, eo modo est impossibile, quomodo possibile est salvare illum: ergo illum potest salvare de potentia ordinata, quod verum est, & illum non, non quidem ordinatione particulari, quae est quasi de isto agibili, & operabili particulari tantum, sed ordine universalis: quia si salvaret illum, staret statutum modo cum legibus rectis, quas recte praefixit de salvandis; & damnationes singulorum: staret enim cum ista

ista quod *omni finaliter malus damnabitur*, quæ est lex præfixa de damnandis, quia ille adhuc non est finaliter peccator, sed potest esse non peccator, maxime dum est in via, quia potest Deus eum gratia sua prævenire, sicut si rex præveniret aliquem, ne faceret homicidium, si non damnat eum, non facit contra legem suam universalem de homicida: non autem statet cum illa particulari lege, quod Judam salvaret: Judam enim potest præcise salvandum de potentia ordinata, sed non isto modo ordinata, sed absoluta isto modo, sed alio modo ordinata, secundum aliquem alium ordinem, quia secundum ordinem alium, tunc possibilem instituit. Potentia igitur absoluta potest Judam salvare, potentia vero ordinata potest istum peccatorem salvare, licet nunquam salvabitur: sed lapidem nec potest beatificare potentia absoluta, nec ordinata: & secundum hoc patet respectu ejus dicitur potentia absoluta in Deo, scilicet in quantum potest contra legem universalem, & non contra legem particularem. Qualiter autem voluntas divina possit esse particularia, & circa leges rectas institutas, volendo oppositum ejus, quod nunc vult, dictum est supra de hoc *dist. 39.* Ad argumentum primum patet, quod consequentia non valet, quia si faceret alio modo res, quam modo ordinatum est eas fieri: non propter hoc inordinate fierent, quia si statueret alias leges secundum quas fierent, eo ipso ordinate fierent. Ad argumentum in oppositum concedo, quod probat de potentia absoluta, quæ tamen si esset principium alicujus, esset eo ipso ordinata, sed non secundum ordinem ab eo præfixum eundem quem primo habuit.

JAM DE VOLUNTATE &c.

DISTIN. XLV.

CIRCA *dist. 45.* in qua Magister agit de voluntate Dei, quaeritur unum.

QUÆSTIO UNICA.

Vtrum ab aeterno Deus voluit alia a se.

QUOD non, quia tunc in voluntate divina fuisset relatio realis ad creaturam: consequens est falsum, sicut patet *dist. 30.* ergo & antecedent: (A) probatio consequentia: prius Deus vult aliquid, quam intelligat se velle illud: sic illud A. quia sicut dictum est *dist. 39.* certitudo intellectus divini circa futura contingentia, non est sine certitudine determinationis voluntatis: ergo relatio illa quæ est in voluntate divina primo ad A. præcedit omnem considerationem intellectus de illa volitione: igitur non est in voluntate, sive in volitione.

tionem ut cognita est, sed ut in se est, & per consequens est ibi ex natura rei, (A) & non in cognito ut dictum est. Contra: si non voluit ab aeterno: ergo nec modo vult de novo, quia tunc esset mutabilis, ergo nihil vult.

RESPONDEO, omnis potentia operativa perfecta potest esse principium operandi circa quodcumque obiectum natum respici a tali potentia, sicut perfectus intellectus potest esse principium intelligendi quodcumque intelligibile, & perfectus visus potest esse principium perfecte videndi quodcumque visibile; igitur cum in Deo sit voluntas formaliter ex *dist. 2. b.* & etiam summe perfecta, quia in finita ex eodem *dist.* sequitur, quod ipsa potest esse principium volendi quodcumque volibile: non autem potest esse principium volendi aliquid ex tempore, quia hoc non potest esse sine mutatione alicujus, & non obiecti voliti, quia obiectum volitum non habet esse, nisi quia volitum, & quia habet esse in voluntate divina: ergo ipsa mutatio esset ipsius voluntatis, sicut deductum est *dist. 35.* de ratione ipsius voluntatis: ergo voluntas divina potest in aeternitate sua esse principium volendi quodcumque volibile: non est autem ratio volendi simul opposita ambo, quia illa respectu nullius possunt esse simul: nec est ratio volendi neutram, quia tunc in creaturis nihil tale esset a Deo volitum, & per consequens nihil causeret in creaturis, quia contingentia non potest esse in Deo, nisi a parte voluntatis, sicut deductum est *dist. 39.* ergo in aeternitate est ratio volendi alteram oppositam in quibuscumque aliis a se.

AD ARGUMENTA respondeo, sicut dictum est prius *dist. 30.* de relationibus ex tempore, quod terminatur ad Deum sub ratione mere absoluta: & simili modo de ideis *dist. 35.* & simili modo de omnipotentia, *dist. 43.* quæ est mere absoluta secundum quod est attributum divinum: sic terminat relationem creaturae possibilis ad Deum, ita dico quod voluntas divina sub ratione mere absoluta terminat respectum voliti ad ipsum, quod quidem voluntas divina producit in esse volito, & in aeternitate, sicut intellectus producit in esse cognito, vel intellecto, & simili modo dicendum est de esse voliti, sicut dictum est de esse cogniti, *dist. 36.* Sed tunc arguit, si voluntas habet (c) relationem ad voluntatem divinam, aut relationem realem, aut secundum rationem tantum: si realem, igitur sui damentum suum est reale: ergo illa res habet esse reale ab aeterno, si relatio rationis tantum; Contra, non est per actum intellectus divini comparantis obiectum illud ad intellectum suum; ergo non est relatio rationis in eo, licet enim intellectus divinus prius comparet illud obiectum ut cognitum ad intellectum suum, quam sit volitum ab ipso, & in illo priori casu relationem rationis ipsius obiecti, ut cogniti ad intellectum suum, non tamen videtur causare aliquam relationem ejus ad voluntatem. Licet hic posset responderi quod ista relatio voliti ad voluntatem sit per actum intellectus divini comparantis obiectum vo-

licium ad voluntatem suam, quia prius comparat objectum ad voluntatem suam, quam comparat ad intellectum suum: si poneretur idem esse sufficere in objecto intellectus ut objectum est cognitum, & voluntatis ut volitum est, & quod nullo modo esset volitum, nisi quia prius fuit intellectum. Tamen respondet aliter, quod in isto objecto ut volitum, est relatio alia ad voluntatem divinam, quam illa quae in eo est, ut intellectus: ad intellectum divinum: & ista alia relatio non est relatio realis, nec tamen est rationis (loquendo striete de relatione rationis, scilicet intellectus) nec ista divisio est sufficiens, quod omnis relatio, aut est realis, aut rationis (accipiendo relationem rationis striete): quia omnis potentia quae potest habere actum circa objectum existentem, vel non existentem; & illud objectum potest actu suo comparare ad aliud, ad quod tale objectum non comparatur ex natura rei, potest in objecto, ut objectum est, causare relationem ipsius ad aliud: quae quidem relatio non est realis, quia non est natura objecti in se, nec tamen est striete rationis, quia non semper illa potentia comparat est ratio tantum, sive potentia ratiocinativa: potest enim voluntas utens aliquo bono ad finem causare in objecto illo relationem ad illum finem; & nec est illa realis relatio, quia non est in aliquo ex natura rei: sed ex comparatione voluntatis conferentis. Potest enim uti Deo ad creaturam; nec est illa relatio rationis, quia potentia ista causans istam comparationem non est ratio, sive intellectus, sive imaginatio dicatur talis virtus collativa, sive quaecumque alia. Certum est enim quod voluntas est talis potentia collativa, & comparativa, ita bene facit potentia intellectiva, & ideo certum est quod utraque istarum potentiarum potest objectum suum comparare, & in objecto suo causare relationem non realem, quia sic efficit ibi in tali ex natura rei sine omni comparatione, nec relationem rationis striete sumptam pro relatione causata ab intellectu, licet eam quandoque concomitetur relatio rationis causata ab intellectu. Sed voluntas divina, & etiam voluntas omnis (quod quid sit de imaginatione de qua non nunc) potest comparare simpliciter ad objectum in esse volitum ab aeterno, & e converso: & sic potest in objecto causare relationem rationis ad ipsam.

HIC ORITVR QVÆSTIO &c.

DIST. XLVI.

CIRCA distinctionem 46. in qua Magister agit de voluntate Dei quantum ad ejus impulsionem: quæro.

QVÆSTIO VNICA.

Virum voluntas beneplaciti Dei semper impellatur?

ET videtur quod non, 1. ad Timothe. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri, non tamen erunt omnes salvati, ergo &c.* Præ-

terea. *Matth. 22. ait Salvator illis filiis Hierusalem, Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & voluisti? ergo ut prius. Contra. Rom. 9. Voluntati ejus quis resistit? et in Psalmis. Omnia quaecumque voluisti fecisti?*

RESPONDEO, voluntas Dei quantum ad omnia semper debet impleri: quia sicut omnipotens potest omne possibile: ita quando voluntas divina determinat se ad ponendum aliquid in esse ultima determinatione, illud erit: velle autem illud voluntate beneplaciti est ultima determinatio, quæ potest poni ex parte voluntatis ipsius omnipotentis volentis ponere effectum in esse: ergo postea cujuscumque effectus sit Deus est sic volens, illud erit, et postea ratio confirmari: quia si causa ultima determinatione ad aliquid determinata non poneret effectum in esse, hoc non videretur nisi propter impotentiam eius: ut puta quia non sufficeret ex se, vel quia esset impedita ab aliquo alio, vel propter mutabilitatem ejus, (a) antequam intelligatur effectus poni in esse, sed omnipotens nec est impotens, nec impeditus, nec mutabilis: ergo &c.

AD PRIMUM argumentum dico, quod licet illud dictum Apostoli possit exponi de distributione (b) accommodata pro omnibus qui salvi sunt, tamen multo melius possit exponi de voluntate antecedente sic, id est vult omnes homines salvare, & salvos fieri, quantum dedit eis dona naturalia, & leges rectas, & adjutoria communia sufficientia ad salutem: sicut de rege statuerit bonas leges, & præfigente ministros ad custodiam istarum legum, postea dici quod vult omnes subditos suos pacifice vivere, & quiete, & tamen si videret aliquem tribulari iniuste, non statim oporteret quod rex intermitteret se ad faciendum illum quiete vivere, nisi devolveret causam ad ipsam per questionem de facto: ergo vult quidem iste quemlibet pacifice vivere, & quiete antecedenter, non tamen vult quemlibet que immediate ita vivere. Ita dico in proposito, quod est Deus non habeat voluntate beneplaciti ad istum salvandum, tamen vult istum illa adjutoria communia antecedentia ad salutem omnium, quibus iste etiam potest sufficienter bene vivere, & salvari: propter quæ dici potest quod quantum est ex parte sui, vult omnes salvos fieri. Ad secundum Magister exponit, & bene, non quasi Dominus voluerit colligere filios Hierusalem, (c) & non sit factum, quod voluit, sed quod omnes quos ipse congregavit sua voluntate congregavit, vide expolitionem Magistri & nota eam.

a a. l. immutabilis. b a. l. accommodata.
c a. l. sed quod voluit. a. l. quod omnes quos &c.

VOLUNTAS QUIPPE
DEI SEMPER EFFICAX &c.

DISTIN. XLVII,

CIRCA distinctionem istam 47. quero unum.

QUESTIO UNICA.

Vtrum permissio divina sit aliquis actus voluntatis divinae?

QUOD sic, quia aliter non videtur Deus hunc certitudinaliter scire peccatum n: noscitur enim futurum contingens sine determinatione voluntatis suae: sed circa peccatorum non videtur habere aliquem actum, nisi permittere eum peccare: neque enim habet respectu illius *velle*, vel *nolle*: ergo si permittere non sit aliquis actus, non erit Deus certus de peccato illius futuro, quia non erit aliqua determinatio voluntatis suae ad istud futurum contingens certitudinaliter cognoscendum. Contra, permissio connumeratur cum aliis signis voluntatis divinae: sed praecipuum non est aliquis actus elicitus voluntatis divinae: ergo multo fortius nec permissio.

Respondet in nobis potest distingui duplex actus voluntatis, *velle* scilicet & *nolle*: & uterque est actus positivus, & si sint circa idem obiectum sunt contrarii actus, qui exprimiuntur aliis vocabulis, quae sunt *amare*, & *odire*, & utrumque in nobis potest distingui, ut *velle* distinguatur in *velle efficaciter* & in *velle remissum*: ut dicatur *velle efficaciter* quo voluntati non tantum complacet *esse* voliti, sed si potest statim ponere volitum in *esse*, statim ponetur: ita etiam nolitio efficaciter est, quae non tantum nolit impedit aliquid, sed si potest omnino destruit illud. Voluntas autem remissa est quae ita placet volitum, quod tamen voluntas non ponit illud in *esse*, licet possit ponere illud in *esse*: nolitio etiam remissa est, quae ita displicet nolitum, quod non prohibeat illud *esse*, licet possit in nobis: ergo permissio proprie dicta videtur esse nolitio remissa alicuius mali, quod scio: non enim dicor proprie permittere illud, de quo nihil scio, vel illud quod ita sit ab alio, quod placet mihi: sed illud permitto, quod scio ab alio male fieri, & displicet, si non prohibeo, hoc permitto, si tamen possem prohibere. Signum autem efficacis volitionis si fiat immediate a voluntate est adimpletio: si per alterum est praecipuum, & volitionis remissa in nobis forte est consilium, & signum, vel persuasio, sive monitio: ita signum nolitiosis remissa est permissio vel dissuasio, & signum nolitiosis efficacis est prohibitio. Si ista distinctio potest poni in Deo, ita quod sicut unus actus eius est *velle* & *nolle*, & hoc sine contrariedade, vel distinctione in illo actu in se, ita poneretur super quaedam obiecta volita eius *velle* efficaciter, & similiter *nolle* suum super obiecta quaedam non volita efficaciter, super quaedam autem non: tunc potest dici nolitio Dei remissa respectu illorum obiectorum, quae ita nollit, quod

quod tamen non vellet illa prohibere, & haec nolitio Dei potest dici permissio eius, & ita est actus in Deo inquantum transit super obiectum sic se habens ad voluntatem divinam. Si autem istud non placet pro eo, quod nolitio cuiuscunque potuit in *esse* videtur esse enim aliquis tristitia, & cum (a) aliqua intentione ipsius voluntatis, tunc potest dici quod permissio extra, vel signum eius, quod elicitus sit, qui tamen est contra praecipuum divinum: & illud est permissio, quod est signum voluntatis divinae: haec autem non correspondet aliquid in ipsa voluntate divina, nisi non velle prohibere illud fieri, sive non nolle, (b) quod est negatio actus divini positivi, & per consequens non est actus positivus. Et quod dicitur volens finire, hoc potest intelligi non quod habeat velle reatum circa illud quod permittit, sed a seum reflexum. Obstat enim circa hunc non habet velle: velle enim ipsum habere peccatum non potest: secundo potest intelligere voluntatem suam non volentem hoc, & tunc potest velle voluntatem suam non velle hoc, & ita dicitur volens finire, & voluntario permittere, sicut ex alia parte praesentat sibi Iuda, primo Deus habet non velle sibi gloriam, & non primo nolle, secundo illam ultimam positionem *dist. 41.* & potest tunc secundo se recedere super istam negationem actus, & velle eam, & ita volens sive voluntario non eligit Iudam finaliter peccaturum, & non nolens enim gloriae, sed non volitionem gloriae.

Ad primum argumentum dictum est *distincti. 41.* quomodo non est praecipuum (c) Dei de peccato futuro per hoc solum, quod scit se permissurum hunc peccare finaliter, & sic finaliter demandandum, sed cum hoc requiritur quod sciat se cooperaturum illi in actu peccandi, vel non cooperaturum ad actum illum, cuius omittio erit peccatum omissionis: concommittitur tamen (d) utramque istarum permissioem Deum providere se non velle prohibere hunc peccare, & ita patet quomodo permissio divina sit actus voluntatis, & quomodo non?

SCIENDUM QUOQUE &c.

DISTINCTIO XLVIII

CIRCA distincti. 48. & ultimam huius libri, in qua Magister tractat de conformitate voluntatis humanae ad voluntatem divinam quaeritur unum.

a a. I. nolentis. b a. I. non velle.

c Opin. 3. solvendo primum dubium. d a. I. praesentem.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum voluntas humana, vel generalis, utrum voluntas creata sit bona moraliter, quando unquam conformatur voluntati increate?

Quod sic, veritas intellectus creati est quando conformatur intellectui increato; ergo i simili de voluntate creata, tunc est bona quando voluntati conformatur increate, quare, &c. Contra, Iudæi voluerunt Christum pati, & mox, etiam quod Christus voluit, & tamen (a) ipsi peccaverunt, *Dimittite, inquit, eis Pater, quia nesciunt quid faciunt*, ergo &c.

Respondeo secundum Dionys. de divin. nomini. cap. 4. *Bonum est ex causa integra*. Et secundum Philosophum. 2. *Ethic.* Oportet (b) simul omnes circumstantias concurrere in actu quoque morali ad hoc ut sit bonus moraliter; sufficit tamen electus unius, & cuiuscunque circumstantia ad hoc ut sit malus moraliter; voluntas igitur creata conformis voluntati divine in substantia actus, sive in substantia ut circumstantionata quocumque una circumstantia, sive sit consensiva sibi in omnibus circumstantiis pertinentibus ad bonitatem moris, & forte si esset conformis sibi in omnibus circumstantiis, puta quod propter idem vellent, & eodem modo, & sic de omnibus aliis circumstantiis, adhuc non oporteret eam esse bonam, sicut voluntas increata est bona, quia non congruent eadem circumstantiæ actui, ut actus est diversorum agentium, non enim voluntati creatae congruit ita intense velle aliquod objectum bonum, sicut voluntati increate, & intensio actus respecta objecti in agente creato, & increato, est distans multum in eis, & saltem quidquid sit de conformitate voluntatis creatae & increatae in omnibus circumstantiis non sufficit conformitas in bonitate actus, & objecti, quia potest esse dissimilitudo in aliis circumstantiis, quæ necessario requiruntur ad bonitatem actus voluntatis.

Ad argumentum in oppositum dico, quod non est simile, quia veritas intellectus non dependet nisi a solo objecto: quod objectum si ita se habeat, sicut intelligitur, verus est intellectus; bonitas autem voluntatis non dependet a solo objecto, sed ab aliis omnibus circumstantiis, & potissime a fine. Propter quod notandum est, quod omnis nostra voluntas potissime ordinata est ad finem ultimum, qui est *alpha & omega* principium & finis, cui sit honor & gloria in seculi seculorum. Amen.

F I N I S.

IN-

Luci. 20. h. Co. 5. & 3. *Ethic.* c. 3.

I N D E X
P R I M I L I B R I
S E N T E N T I A R U M.

Ordo, & numerus Quaestionum hujus Primi Libri, quomodo in singulis distinctionibus proponantur: & animadvertere, quod primus numerus indicat quaestionem, secundus paginam.

Quaestio Prologi primi Sententiarum.

- | | | |
|---|--|-----------|
| 1 | Utrum homini pro statu isto sit necessarium aliquam doctrinam specialem supernaturaliter inspirari, ad quam non possit attingere naturalis lumine intellectus? | Pagina 1. |
| 2 | Utrum cognitio supernaturalis necessaria viatori tradita sit sufficienter in sacra scriptura? | 21. |
| 3 | Utrum Theologia sit de Deo ut de subiecto primo? | 29. |
| | Utrum Theologia sit de Deo sub aliqua speciali ratione? | 30. |
| | Utrum Theologia sit de omnibus ex attributione ipsorum ad primum eius subiectum? | 31. |
| | Utrum Theologia sit scientia in se? & utrum ad aliquam scientiam habeat aliquam habitudinem subalternantem, vel subalternatam? | 34. |
| 4 | Utrum Theologia sit scientia practica? | 48. |
| | Utrum ex ordine ad praxiam (ut ad finem) dicatur per se scientia practica? | 49. |

DISTINCT. I.

Veteris ac novæ legis &c.

- | | | |
|---|--|-------|
| 1 | Utrum per se objectum fruitionis sit finis ultimus? | 77. |
| 2 | Utrum ultimus finis habeat unam tantum rationem fruibilitatis in ipso sit aliqua distinctio secundum quam possit voluntas colesu secundum unam rationem, & non secundum aliam? | 81. |
| 3 | Utrum frui sit aliquis actus elicitus a voluntate vel passio recepta in voluntate, puta aliqua delectatio? | 91. |
| 4 | Utrum sine apprehenso per intellectum necesse sit voluntatem frui eo? | 94. |
| 5 | Utrum Deo conveniat frui? | 109. |
| | Utrum viator fruatur? | Ibid. |
| | Utrum peccator fruatur? | 110. |
| | Utrum bruta fruantur? | Ibid. |
| | Utrum omnia fruantur? | Ibid. |

DISTINCT. II.

Hoc itaque &c.

- | | | |
|---|---|-------|
| 1 | Utrum in entibus sit aliquod existens actu infinitum, | 114. |
| | 2 | Utrum |

- 1 Utrum aliquod insinuat esse, sive an Deum esse sit per se notum? 114.
 3 Utrum sit tantum unus Deus? 144.
 4 Utrum cum unitate essentia divinarum simpliciter stet pluralitas personarum? 151.
 5 Utrum sint tantum tres personae in essentia divina? 152.
 6 Utrum essentia divina possit stare in aliquo, & ipsum esse productum? ibidi.
 7 Utrum in essentia divina sint tantum duae productiones intrinsecae? 154.

DISTINCT. III.

Apostolus: namque &c.

- 1 Utrum Deus naturaliter sit cognoscibilis ab intellectu viatoris? 156.
 2 Utrum Deus sit primum cognitum a nobis naturaliter pro statu isto? 197.
 3 Utrum Deus sit obiectum naturale primum, hoc est adaequatum respectu intellectus viatoris? 218.
 Utrum possit poni aliquod transcendens primum obiectum intellectus nostri? 229.
 4 Utrum aliqua veritas certa & sincera possit naturaliter cognosci ab intellectu viatoris absque lucis increatae specialia illustratione? 237.
 5 Utrum in omni creatura sit vestigium Trinitatis? 254.
 6 Utrum in parte intellectiva proprie sumpta sit memoria habens speciem intelligibilem priorē naturaliter actu intelligenti? 265.
 7 Utrum pars intellectiva proprie sumpta, vel aliquid eius sit causa totalis gignens notitiam actualem, vel ratio gignens? 288.
 8 Utrum principalior causa notitiae generis sit obiectum in se, vel in specie praesens, vel ipsa pars intellectiva animae? 317.
 9 Utrum in mente sit distincte imago Trinitatis? 320.

DISTINCT. IV.

Hic oritur &c.

- 1 Utrum haec sit vera Deus generavit alium Deum? 317.
 2 Utrum haec sit vera Deus est Pater, & Filius, & Spiritus S. 331.
 1 Utrum divina essentia generet, vel generetur? 333.
 2 Utrum Filius generetur de substantia Patris? 343.
 1 Utrum Deus Pater generet Deum Filium voluntate? 359.
 1 Utrum potentia generandi in Patre sit aliquid absolutum in patre, vel proprietates Patris? 266.
 D I

Nunc de veritate &c.

- 1 Utrum Deus sit summe simplex, & perfecte talis? 383.
 2 Utrum aliqua creatura sit simplex? 387.
 3 Utrum cum simplicitate divina stet quod Deus, vel aliquid dictum de Deo formaliter sit in genere? 389.
 4 Utrum cum simplicitate Dei possit stare aliquo modo distinctio essentialium perfectionum, praecedens aliquo modo omnem actum intellectum? 412.
 5 Utrum solus Deus sit immutabilis? 431.

DISTINCT. IX.

Nunc ad distinct. &c.

- 1 Utrum generatio Filii sit aeterna in divinis? 448.

DISTINCT. X.

Nunc post filii &c.

- 1 Utrum Spiritus Sanctus producatur per modum voluntatis, & quomodo voluntas potest esse principium communicandi naturam, & quomodo voluntas potest esse principium necessario producendi, & si est necessaria, quomodo non per modum naturae? 452.

DISTINCT. XI.

Hic dicendam est &c.

- 1 Utrum Spiritus Sanctus procedat a Patre, & Filio? 468.
 2 Utrum si Spiritus Sanctus non procederet a Filio, posset stare distinctio realis ipsius a Filio? 472.

DISTINCT. XII.

Item queritur &c.

- 1 Utrum Pater, & Filius spirant Spiritum Sanctum in quantum omnino usum, vel in quantum aliquo modo distincti? 478.
 2 Utrum Pater, & Filius omnino uniformiter spirant Spiritum Sanctum? 489.

DISTINCT. XIII.

Post hoc &c.

- 1 Utrum Spiritus Sanctus sit generis, sive utrum productio Spiritus Sanctus sit generatio, vel ab ea distinguatur? 492.

DISTINCT. XIV. XV.

Practerea &c.

- 1 Utrum quilibet Persona Divina mittat quamlibet Personam divinam, & mittatur? 511.

DISTINCT. XVI.

Nunc de Spiritu S. &c.

- 1 Utrum Spiritui Sancto conveniat missio visibilis? 515.

DISTINCT. XVII.

Jam nunc &c.

- 1 Utrum necesse sit ponere eharitatem creatam formaliter inharentem naturae beatificabili? 517.
 2 Utrum sit necesse in habitu ponere rationem principii activi respectu actus? 518.
 3 Utrum

- 3 Utrum habitus moralis inquantum virtus sit aliquo modo principium activum respectu bonitatis in actu? 515
- 4 Utrum rota charitatis præexistens corumpatur, cum nova inducitur, ita quod nulla realitas numero maneat eadem in charitate major, vel minore, & hoc supposito quod charitas augeatur? 532
- Utrum in augmentatione charitatis, charitas præexistens corumpatur cum nova inducitur, & est quando addita aliquo qualiter copiosius prior? ibid.
- 7 Utrum illud positivum charitatis præexistens, quod manet in augmento sit tota essentia charitatis intentæ, ita quod si poneretur charitas intentæ sine subiecto nullam realitatem positivam habere in se essentialiter aliam ab illa quæ præfuit in charitate remissa? 564
- 6 Utrum charitas augeatur per extractionem partis novæ de potentia ad actum? 569.

D I S T I N . X V I I I .

Præterea &c.

- 1 Utrum donum dicat proprietatem personalem Spiritus S. 572

D I S T . X I X .

Nunc postquam &c.

- 1 Utrum personæ sint æquales secundum magnitudinem? 578

- 2 Utrum qualibet persona Divina sit in alia? 583

D I S T I N . X X .

Nunc ostenderet &c.

- 1 Utrum tres Personæ sint æquales in potentia? 592

D I S T I N . X X I .

Hic oritur questio &c.

- 1 Utrum hæc sit vera solus Pater est Deus? 599

D I S T I N . X X I I .

Post prædicta &c.

- 1 Utrum Deus sit nominabilis a nobis viatoribus aliquo nomine significante essentiam divinam, ut est hæc? 605

- 2 Utrum Deus sit nominabilis ab homine viatore aliquo nomine proprio? 608

D I S T I N . X X I I I .

Prædictis &c.

- 1 Utrum persona secundum quod dicit aliquid commune Patri, & Filio, & Spiritui S. dicat præcise aliquid secundum intentionis? 614

D I S T I N . X X I V .

Hic diligenter &c.

- 1 Utrum in divinis sit proprie numerus? 610

D I S T I N . X X V .

Præterea cons. &c.

- 1 Utrum persona in divinis dicat substantiam, vel relationem? 623.

D I S T I N . X X V I .

Nunc de proprietatibus &c.

- 1 Utrum Personæ Divinæ constituentur in esse personali per relationes originis? 625

D I S T I N . X X V I I .

Hic quæri potest &c.

- 1 Utrum Verbum creatum sit intellectio actualis? 665

- 2 Utrum Verbum in divinis dicat proprium personæ genitæ? ibi.

- 3 Utrum Verbum divinum dicat seipsum ad creaturam? 666

D I S T I N . X X V I I I .

Præterea &c.

- 1 Utrum ingenitum sit proprietas ipsius Patris? 682

- 2 Utrum inaccessibilitas sit proprietas constitutiva primæ Personæ in divinis? ibi.

- 3 Utrum prima Persona constituatur inesse personali aliqua relatione positiva ad secundam Personam? 693

D I S T I N . X X I X .

Est præterea etiam &c.

- 1 Utrum principium uno modo dicatur de principio sumpto personaliter, & notionaliter, & sumpto etiam essentialiter? 703

D I S T I N . X X X .

Nunc etiam &c.

- 1 Utrum Deo dicatur aliqua relatio extempore? 704

- 2 Utrum Dei ad creaturam possit esse aliqua relatio realis? 705

D I S T I N . X X X I .

Præterea &c.

- 1 Utrum identitas, similitudo, & æqualitas sint relationes reales in Deo? 717

D I S T I N . X X X I I .

Hic oritur questio &c.

- 1 Utrum Pater, & Filius diligant se Spiritu Sancto? 725

- 2 Utrum Pater sit sapiens sapientia genitæ? 726

D I S T I N . X X X I I I .

Post prædicta &c.

- 1 Utrum proprietas sit idem cum Persona? 733

- 2 Utrum proprietas sit idem cum essentia? ibi.

D I S T I N . X X X I V .

Prædictis &c.

- 1 Utrum persona sit idem cum essentia? ibi.

D I S T I N . X X X V .

Cunque supra &c.

- 1 Utrum in Deo sint relationes æternæ ad omnia scibilia, ut quidditative cognita? 734

D I S T I N . X X X V I .

Soler quæri &c.

- 1 Utrum creatura inquantum est fundamentum relationis æternæ ad Deum (ut cognoscente) habeat vere esse essentia ex hoc quod est sub tali respectu? 744

D I S T I N . X X X V I I .

Est quantum &c.

- 1 Utrum Deum esse præsentem ubique secundum potentiam necess. fa.

- fario inferat ipsum esse ubique secundum essentiam? 754
D I S T I N . X X X V I I I .
Nunc igitur &c.
- 1 Utrum scientia Dei respectu factibilium sit practica? 756
D I S T I N . X X X I X .
Præterea &c.
- 1 Utrum Deus habeat noticiam determinatam omnium quantum ad omnes conditiones existentie? 759
 2 Utrum Deus habeat certam noticiam, & infallibilem de omnibus quantum ad omnes conditiones existentie? ibid.
 3 Utrum Deus habeat immutabilem noticiam de omnibus quantum ad omnem conditionem existentie? ibid.
 4 Utrum necessatio sciat omnem conditionem existentie omnium? ibi.
 5 Utrum cum determinatione, & certitudine suæ scientiæ possint stare aliqua contingentia ex parte rerum in existentia? ibid.
- D I S T I N . X L .**
Prædestinatorum &c.
- 1 Utrum prædestinatus possit damnari? 779
D I S T I N . X L I .
Si autem querimus &c.
- 1 Utrum sit aliquod meritum prædestinationis, vel reprobationis? 781
D I S T I N . X L I I .
Nunc autem de &c.
- 1 Utrum Deum esse omnipotentem possit probari naturali ratione? 790
D I S T I N . X L I I I .
Quidam tamen.
- 1 Utrum prima ratio impossibilitatis rei sciende sit ex parte Dei, vel rei factibilis? 794
D I S T I N . X L I V .
Nunc illud &c.
- 1 Utrum Deus potuit res melius fecisse quam fecit? 797
 2 Utrum Deus possit facere aliter res, quam ab ipso ordinatum est fieri? 798
- D I S T I N . X L V .**
Jam de voluntate &c.
- 1 Utrum Deus ab æterno voluit alia a se? 800
D I S T I N . X L V I .
Hic oritur questio &c.
- 1 Utrum voluntas Dei beneplaciti semper impletur? 802
D I S T I N . X L V I I .
Voluntas &c.
- 1 Utrum permissio divina sit aliquis actus voluntatis divinæ? 804
D I S T I N . X L V I I I .
Sciendum &c.
- 1 Utrum voluntas humana, vel generalius, utrum voluntas creata sit bona moraliter quoadcunque conformatur voluntati increata? 806

